

Družinsko izobraževanje MeTura-Nazaj h koreninam, terapevtsko družinsko vrtnarjenje in terapevtsko družinsko kuhanje za samostojnejše življenje odraslih družinskih članov z motnjami v duševnem razvoju

POVZETEK ŠTUDIJE 03

03, Študija motivacijsko podpornih metod izobraževalcev za učinkovitejšo socialno aktivacijo družin in njihovih odraslih članov z motnjami v duševnem razvoju

Pripravil CSC Danilo Dolci (Italija), skupaj z IC Geoss in Zveza Sožitje (Slovenija), UOSIKAZU (Hrvaška) in Thrive (Združeno Kraljestvo)

Kazalo vsebine

UVOD	1
1 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA SLOVENIJA	3
Vseživljenjsko učenje odraslih z motnjami v duševnem razvoju	4
Primeri dobre prakse v Sloveniji	4
Literatura	6
Povzetek rezultatov vprašalnika za izobraževalce v Sloveniji	6
Povzetek rezultatov vprašalnika za družine v Sloveniji	7
2 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA ZA ITALIJO	8
Šolanje in usposabljanje odraslih z motnjami v duševnem razvoju v Italiji	8
Šolanje za inkluzijo	9
Vseživljenjsko učenje za osebe z motnjami v duševnem razvoju	9
Dobre prakse	11
Povzetek rezultatov vprašalnika za izobraževalce v Italiji	12
Povzetek rezultatov vprašalnika za družine v Italiji	12
Literatura	13
3 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA ZA HRVAŠKO	14
Sistem izobraževanja in usposabljanja odraslih oseb z MDR	14
Postopek deinstitucionalizacije odraslih z motnjami v duševnem razvoju	15
Življenje v skupnosti družine in njihovih odraslih članov z MDR	16
Motivacijske metode izobraževalcev za bolj učinkovito socialno aktivacijo družin in njihovih odraslih članov z motnjami v duševnem razvoju	17
Povzetek rezultatov vprašalnika za izobraževalce na Hrvaškem	18
Povzetek rezultatov vprašalnika za družine na Hrvaškem	18
Literatura	19
4 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA ZA ZDRUŽENO KRALJESTVO	20
Šolanje in usposabljanje odraslih z motnjami v duševnem razvoju v ZK	20
Šolanje za inkluzijo	20
Vseživljenjsko učenje za osebe z motnjami v duševnem razvoju	21

Nekaj primerov dejavnosti družin z odraslimi člani z MDR v ZK	22
Literatura	24
Povzetek rezultatov vprašalnika za izobraževalce v ZK.....	24
Povzetek rezultatov vprašalnika za družine v ZK.....	25
SKLEP	26
Povzetek rezultatov za izobraževalce	26
Povzetek rezultatov vprašalnikov za družine	27

UVOD

"MeTURA - Nazaj k koreninam" je projekt v okviru programa Erasmus + (KA2), katerega cilj je izboljšati življenje odraslih z motnjami v duševnem razvoju s spodbujanjem družinskega terapevtskega vrtnarjenja in družinskega terapevtskega kuhanja kot načina podpiranja stalnega vseživljenjskega učenja in neodvisnost odraslih družinskih članov z motnjami v duševnem razvoju (MDR). Vseživljenjsko učenje (VŽU) se nanaša na vse namenske učne dejavnosti, ki se ves čas izvajajo v človekovem življenju, z namenom izboljšanja znanja, spretnosti in kompetenc.

Projekt bo trajal 35 mesecev v sodelovanju z neprofitnimi organizacijami iz Slovenije, Velike Britanije, Hrvaške in Italije. Sodelujoče organizacije so: Izobraževalni center Geoss (Slovenija), Zveza Sožitje (Slovenija), Danilo Dolci (Italija), UOSIKAZU (Hrvaška) in Thrive (Združeno kraljestvo). Z izvajanjem programa Družinsko izobraževanje MeTURA bodo partnerske organizacije razširile ponudbo možnosti vseživljenjskega učenja za svoje udeležence - ranljive odrasle učence. Cilj projekta je razviti orodja in vire, ki bodo izobraževalcem in družinam omogočili, da kar najbolje izkoristijo vseživljenjsko učenje, ki ga lahko nudijo terapevtsko vrtnarjenje in terapevtsko kuhanje. Omogočil bo vpogled v družbeno in funkcionalno pridobivanje kompetenc in druge terapevtske koristi teh dejavnosti.

V fazi priprave predloga MeTURA so projektni partnerji zaznali potrebo po spretnostih, ki bodo izobraževalcem omogočile aktivno vključevanje ranljivejših odraslih, zlasti družin in odraslih družinskih članov z MDR, pri vključevanju v programe vseživljenjskega učenja, programe socialne aktivacije in sodelovanje na javnih prireditvah, ki jih organizirajo partnerji in ustanove za izobraževanje odraslih. Njihova udeležba je pogosto zelo nizka, kljub temu, da je udeležba v teh programih brezplačna ali v določenih primerih udeležencem povrnejo stroške sodelovanja. S študijo O3 bomo preučili možnosti učinkovitih motivacijskih strategij za vključitev družin in odraslih družinskih članov z MDR v programe VŽU ter strategije preprečevanja, da udeleženci zapustijo aktivnost pred zaključkom v povezavi s pridobljenimi in potrebnimi osnovnimi veščinami (matematične in informacijske veščine, pismenost). Cilji IO3 so:

- učinkovite komunikacijske strategije izobraževalcev pri vključevanju v programe VŽU za odrasle, socialna aktivacija;
- najti ključne vrzeli v komunikacijskem sistemu in potrebno sistematično in individualno pomoč pri vključevanju v načrtovano neodvisno izvajanje vseživljenjskega učenja v družinah;

- katere metode objavljanja, izvajanja in uporabe podpornih učnih orodij so najučinkovitejše za ciljne skupine: tiskani, CD, filmi, zvočni posnetki, FB publikacije, spletne strani, etc;
- metode in strategije za učinkovito širjenje in uporabo rezultatov projekta med ciljnimi skupinami odraslih; kjer ciljne skupine zaznavajo največje težave pri dostopu do rezultatov projekta;
- prepoznati potrebne komunikacijske spretnosti izobraževalcev, družin in odraslih družinskih članov z MDR; vsebino psiho-izobraževanja, vključno s komunikacijo prek socialnih omrežij za učinkovitejšo socialno aktivacijo.

V okviru študije O3 sta bila ustvarjena dva vprašalnika, eden za izobraževalce in drugi za družine z odraslimi družinskimi člani z MDR. Vprašalniki so bili izvedeni v vseh sodelujočih državah.

Z vprašalnikom za izobraževalce smo najprej želeli izvedeti metode motivacijske podpore, ki jih izvajajo izobraževalci, da bi vključili in komunicirali z družinami in njihovimi odraslimi družinskimi člani z MDR. Vprašalnik je bil razdeljen na dva dela; prvi del je obsegal nekaj splošnih informacij o anketirancih, drugi del je bil sestavljen iz 12 zaprtih in 6 odprtih vprašanj o komunikacijskem procesu med izobraževalci in družinami ali izobraževalci in odraslimi z MDR. V vprašalniku so bile zlasti poudarjene strategije, ki jih izobraževalci uporabljajo za vključitev oseb z MDR, kot tudi motivacijske tehnike, ki se uporabljajo v praksi z osebami z MDR. Izobraževalcem smo dali tudi možnost, da izrazijo svoje mnenje, kako z družinami delijo svoje izkušnje o dejavnostih na področju vseživljenjskega učenja.

Podobno je bil družinski vprašalnik razdeljen na dva dela; prvi del je obsegal nekaj splošnih podatkov o družini, drugi pa 11 zaprtih vprašanj, na katera je odgovarjala celotna družina. Z vprašalnikom za družine smo najprej želeli izvedeti, katerih dejavnosti se družine udeležujejo. Želeli smo tudi izvedeti, kako stopijo v stik z izobraževalci in kakšni so razlogi, da se raje udeležijo nekaterih dejavnosti kot drugih. S poudarkom na procesu odločanja smo se osredotočili na to, kako družina identificira in se odloči ali se bo udeležila teh dejavnosti skupaj s svojim odraslim družinskim članom z MDR. Torej smo želeli ugotoviti, ali družine verjamejo, da bodo imele koristi od tovrstnih dejavnosti (vrtnarjenje in kuhanje).

*V slovenščini objavljamo povzetek študije, celotna študija je na voljo v angleščini pri vseh partnerjih projekta.

1 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA SLOVENIJA

V današnji spreminjajoči se družbi in nastajanju številnih inovacij, ki odražajo nenehne gospodarske, tehnološke, politične, kulturne in druge spremembe v svetu, je nujno, da se vsak človek ves čas izobražuje. Le tako se lahko osebno razvijamo in v življenju dosežemo največ.

Sam izraz vseživljenjsko učenje pomeni učenje od rojstva do smrti, torej tudi v odrasli dobi. Koncept vseživljenjsko učenje obravnava izobraževanje odraslih v vseh oblikah kot nepogrešljiv del vseživljenjskega izobraževanja, ne le kot dodatek začetnemu izobraževanju. Zato je pomembno, da ljudi izobražujemo skozi celotno življenje, v vseh življenjskih obdobjih in na različnih področjih, ne le formalno, ampak tudi neformalno in priložnostno. Spodbujanje vseživljenjskega učenja je bistvenega pomena za razvoj vseh (posameznikov in družbe).

Sistematična ureditev izobraževanja odraslih v Sloveniji je kljub številnim konceptom, idejam in predlogom še vedno pomanjkljiva, zato je treba iskati rešitve za njene spremembe. Treba je izboljšati priložnosti učenja odraslih in jih približati kakovostnim učnim programom, novim pristopom in metodam dela ter ovrednotiti že sprejeto znanje in jih seznaniti z možnostmi, ki so jim na voljo.

Učinkovit sistem izobraževanja odraslih mora najti svoje mesto v okviru vseživljenjskega učenja za izboljšanje dostopa do:

- trga dela;
- socialne integracije;
- pripraviti ljudi na aktivno staranje;
- medkulturno sodelovanje;
- učenje jezikov in
- povečati udeležbo ljudi vseh starosti, vključno z ljudmi z oviranostmi.

Kar zadeva izobraževanje oseb z ovirami, je treba omeniti dva pomembna procesa, ki potekata sorazmerno skozi proces izobraževanja.

Prvi je proces integracije, ki pomeni: „vključevanje v okolje/družbo v največji možni meri“ in je prilagajanje oseb s posebnimi potrebami okolju/družbi.

Drugi postopek je inkluzija, ki je "prilagajanje okolja/družbe omenjeni ciljni skupini". Proces izobraževanja oseb z oviranostmi bo uspešen le, če bosta ta dva procesa – integracija in inkluzija - uspešna.

Sistem izobraževanja odraslih je treba spremeniti in nadgraditi, da bodo odrasli z različnimi oviranostmi imeli ustrezen dostop in kakovostno izobraževanje.

Vseživljenjsko učenje odraslih z motnjami v duševnem razvoju

Kot že omenjeno, je stalno učenje pomembno za vse. Za osebe z MDR to prinaša več izzivov, saj potrebujejo za to več motivacije. Razlogi so: nižje intelektualne sposobnosti in s tem nižjo sposobnost napovedovanja pozitivnih učinkov učenja, nižja motivacijska sfera, ki v normalnih okoliščinah neposredno spodbuja dejavnosti; pomanjkanje elementov samoiniciativnosti, nižji raziskovalno usmerjeni vidiki.

Ljudje z motnjami v duševnem razvoju potrebujejo spremljanje vseživljenjskega učenja, saj je tako kot za vse treba upoštevati njihove izobraževalne priložnosti in interese. Možnosti za različne oblike izobraževanja bi morale biti takšne, da jim pomagajo oblikovati življenje, zlasti pa spodbuditi procese odraščanja (postati odrasla oseba) in vlogo odrasle osebe na področjih partnerstva, dela, bivanja in prostega časa.

Posebno andragoško delo z odraslimi z motnjami v duševnem razvoju najpogosteje zadeva dve področji:

- podpiranje premagovanja učnih težav, ki jih ima oseba v izobraževalnem procesu zaradi oviranosti;
- pomoč pri izbiri različnih možnosti, ki jih za te osebe ponujajo v širšem družbenem okolju, vključno s popolno inkluzijo in udeležbo.

Primeri dobre prakse v Sloveniji

Center Republike Slovenije za mobilnost in evropsko izobraževalno usposabljanje (CMEPIUS) je javna ustanova, ki deluje na področju mednarodnih projektov in mednarodne mobilnosti. Ustanovljen je bil leta 2003 in ima dve glavni nalogi:

- usklajevanje programa Erasmus + na področju izobraževanja, usposabljanja in športa;
- podpiranje razvoja izobraževanja in usposabljanja.

Med drugim je CMEPIUS v letih 2007–2013 izvedel program Vseživljenjsko učenje. Cilj tega programa je bil omogočiti VŽU; pridobivanje novih kompetenc in znanja ter na ta način sodelovanje pri razvoju družbe in gospodarstva. CMEPIUS je mednarodno usmerjen, zato je ta program povezal Slovenijo z drugimi evropskimi izobraževalnimi sistemi.

Program VŽU je potekal v okviru naslednjih sektorskih programov: *Comenius*, *Erasmus*, *Leonardo da Vinci*, *Grundtvig*.

V programu Grundtvig sta bila izvedena dva programa za osebe z oviranostmi:

- *Možnosti VŽU za odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju*, ki jih je izvedla CUDV Dolfke Boštjančič Draga;
- *Integracijsko VŽU za odrasle z oviranostmi*, ki ga je izvedel Andragoški zavod Maribor.

Leonardo da Vinci je financiral VŽU projekt za invalide z imenom *Osebna in poklicna rast*, ki ga je izvedel VIZ Višnja Gora. Namen projekta je bil omogočiti osebam z oviranostmi, da živijo v tujini in spoznajo Evropsko unijo in kako deluje.

V okviru VŽU za osebe z oviranostmi je bilo izvedenih nekaj projektov, ki so bili financirani iz drugih evropskih ali nacionalnih virov:

- *DISNET* - mreža e-študij za brezposelne osebe z oviranostmi, namenjena boljši računalniški pismenosti oseb z oviranostmi (izvaja Andragoški zavod Maribor);
- *Check and go* - e-baza brez ovir za osebe v podjetju, namenjena zmanjšanju ovir in omogočanju dostopa do zaposlitve osebam z oviranostmi (izvaja Andragoški zavod Maribor);
- *Izobraževanje za življenjski uspeh - Moj korak (UŽU-MK) in Postanite zagovornik oseb z oviranostmi*, namenjen izobraževanju, učenju in povezovanju oseb z oviranostmi na različnih ravneh družbenega življenja (izvaja Ljudska univerza, Zavod za kulturo in izobraževanje Slovenska Bistrica).

Projekti VŽU omogočajo osebam z oviranostmi, da pridobijo nova znanja in kompetence, hkrati pa nudijo učenje za življenje - naučiti se kakovostnega življenja, dela in sobivanja. Učenje od rojstva do smrti nudi osebam z oviranostmi osebno rast in razvoj ter s tem boljše življenje.

Slaba stran projektov je, da običajno niso široko dostopni; večinoma se izvajajo v organizacijah ali institucijah, ki projekt izvajajo. Zato so osebe, ki so že vključene v ustanovo ali centre za poklicno dejavnost, večinoma osebe, ki so del teh projektov. Tisti, ki živijo doma in ne obiskujejo nobenega razpoložljivega programa, še vedno težko sodelujejo v vseživljenjskih programih in projektih. Zato je pomembno, da se ponudba VŽU projektov in programov približa domu oseb z oviranostmi.

Literatura

Andragog pri učenju in izobraževanju odraslih s posebnimi potrebami. Retrieved 21.10. 2019 from: https://www.andragosko-drustvo.si/wp-content/uploads/2017/01/Zbornik_Andragog-pri-uc%CC%8Cenju-in-izobraz%CC%8Cevanju-odraslih-s-posebnimi-potrebami_B.pdf

Dolenc, T., 2012. Vseživljensko učenje oseb s posebnimi potrebami, thesis. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

Novljan, E. in Jelenc, D., 2000. Izobraževanje odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju. Ljubljana: Center Kontura.

Povzetek rezultatov vprašalnika za izobraževalce v Sloveniji

Večina izobraževalcev, ki so sodelovali v vprašalniku, je ženskega spola in ima več kot 10 let izkušenj pri svojem delu.

Večina izobraževalcev pravi, da je enostavno vzpostaviti stik z družinami z odraslimi družinskimi člani z MDR. Glavne ovire pri komunikaciji z družinami z odraslimi družinskimi člani z MDR so, da starši zanikajo stanje svojega otroka in imajo nerealna pričakovanja. Večina izobraževalcev komunicira z družinami osebno ali po telefonu.

Največkrat uporabljena metoda za vključevanje družin z odraslimi družinskimi člani z MDR v dejavnosti VŽU je prilagojena komunikacija in prostovoljna podpora. Najpomembnejše lastnosti učinkovite komunikacije z družinami so potrpežljivost, aktivno poslušanje in spoštovanje.

Izobraževalci pravijo, da je glavna težava pri izvajanju VŽU dejavnosti neodzivnost družin. Izobraževanje o novih metodologijah bi bila vrsta podpore, ki jo izobraževalci potrebujejo za izboljšanje izvajanja dejavnosti na področju učenja.

Večina izobraževalcev meni, da sta pozitiven odziv in motivacija zelo pomembna pri vključevanju družin v dejavnosti VŽU. Ključnega pomena za uspešno izvajanje VŽU za družine v domačem okolju so majhne skupine in izvajanje dejavnosti, ki družinam pomagajo, da se vključijo v neznano okolje.

Povzetek rezultatov vprašalnika za družine v Sloveniji

Vse družine, ki so sodelovale v vprašalniku, imajo enega družinskega člana z motnjo v duševnem razvoju.

Da bi podprli svojega odraslega družinskega člana z MDR, se večina družin udeležuje vikend seminarjev, predavanj in seminarjev. Večina družin se pred začetkom izvajanja aktivnosti ne srečuje z izvajalci teh aktivnosti. Večina družin dobi informacije o izobraževalnih dejavnostih pri izobraževalcih in v institucijah. Družine so o aktivnostih najraje obveščene po elektronski pošti.

Večina družin pravi, da je pomanjkanje časa največja težava, kadar se ukvarjajo z dejavnostmi VŽU. Družine pravijo, da njihov odrasel družinski član z MDR z osebnega vidika potrebuje spodbudo in občutek dosežka med učno dejavnostjo. Druženje z drugimi družinami in izmenjava izkušenj sta vrsta podpore, ki bi družinam pomagala izboljšati izobraževalne dejavnosti.

Večina družin pravi, da sta osamosvojitve in izboljšanje njihovih socialnih veščin glavni učni potrebi odraslih oseb z MDR.

Večina družin je zadovoljna s storitvami, ki jih dobijo od institucij, v katere je vključen njihov odrasel družinski član z MDR.

2 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA ZA ITALIJO

Najprej so predstavljeni formalni načini izobraževanja odraslih z motnjami v duševnem razvoju, kakšne so njihove možnosti po končanem formalnem izobraževanju in ponudba vseživljenjskega učenja zanje. Nazadnje so predstavljeni rezultati vprašalnika za Italijo. Vprašalnik je bil izveden med izobraževalci (20 vprašalnikov) in družinami (10 vprašalnikov), ki imajo odrasle člane družine z motnjami v duševnem razvoju.

Šolanje in usposabljanje odraslih z motnjami v duševnem razvoju v Italiji

V Italiji je izobraževanje in usposabljanje tako pravica kot dolžnost. Država zagotavlja vsem pravico do izobraževanja in usposabljanja do 18. leta starosti in še 12 let od začetka prvega razreda osnovne šole. Zlasti za učence z oviranostmi je to navedeno v odločbi Ustavnega sodišča št. 215/87 in v čl. 24 Konvencije ZN o pravicah invalidov, ki jo je Italija ratificirala.

Pravica do izobraževanja za osebe z motnjami v duševnem razvoju je določena v ustavi Italije in nekaterih drugih mednarodnih dokumentih, ki zagotavljajo to pravico:

- Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (1966),
- pravno zavezujoča Konvencija o otrokovih pravicah,
- Resolucija o vključevanju otrok in mladostnikov invalidov v splošne izobraževalne sisteme - Svet Evropske unije (1990),
- Priporočilo 6 o skladni politiki za invalide - Odbor ministrov (1992),
- izjava o Salamanci in okvir za ukrepanje na področju izobraževanja o posebnih potrebah (1994) – ZN.

Obiskovanje šole je obvezno in brezplačno za vse otroke in mlade, stare od 6 do 16 let, ki živijo v Italiji. Učenci s posebnimi potrebami lahko svoje obvezno izobraževanje zaključijo do 18. leta starosti.

Otroci s posebnimi potrebami imajo pravico do vpisa v vrtec. Poleg tega imajo pravico do prednosti pri dostopu javnih storitev v občini prebivališča.

Šolanje za inkluzijo

V Italiji vsi učenci s posebnimi potrebami obiskujejo običajne šole. Od leta 1977 so v Italiji skoraj vse "posebne" šole, ki so jih obiskovali le učenci s posebnimi potrebami, zaprte. Za vključitev učencev s posebnimi potrebami mora šola zagotoviti posebna in dodatna sredstva glede na potrebe vsakega učenca:

1. specializirani učitelj podpore;
2. pomočnik za samostojnost in komunikacijo;
3. osnovni asistent (osebna higiena, gibanje v šoli).

Študenti s posebnimi potrebami tako:

- imajo več časa pri preverjanju znanja ali jih izvajajo na druge načine, kot njihovi sovrstniki;
- sledijo prilagojenim programom;
- preverjanja znanja se razlikujejo: enakovredni preskusi ali diferencirani testi.

Vseživljenjsko učenje za osebe z motnjami v duševnem razvoju

Glede na možnost usmeritve in strokovnega usposabljanja za osebe z motnjami v duševnem razvoju je položaj v Italiji zapleten in pogosto nezadovoljiv. V boljši realnosti bi morali imeti mladostniki z motnjami v duševnem razvoju po srednji šoli možnost obiskovanja strokovnih šol s kadrovskimi sredstvi in z ustreznimi učitelji za spodbujanje vključevanja ljudi z motnjami v duševnem razvoju. To se pogosto ne zgodi in se vpišejo v druge šole (vključno z znanstvenimi ali klasičnimi srednjimi šolami). Ta izbira je posledica več dejavnikov, glavni pa je dejstvo, da so v mnogih regionalnih situacijah strokovni tečaji premajhni in/ali slabo organizirani in/ali s kadri, ki niso pozorni na težave integracije.

Upoštevač to obsežno pomanjkanje je treba poudariti, da je Italija od leta 1970 naklonjena izkušnjam z orientacijo, poklicno kvalifikacijo in delovnim mestom. Pravica do strokovnega usposabljanja invalidov je zapisana v 38. členu italijanske ustave: „invalidi in ljudje z oviranostmi imajo pravico do izobraževanja in poklicnega usposabljanja“.

Do šestdesetih let pa uredba na to temo ni predvidevala intervencij v korist invalidov. Z dokumentom L. n. 118/71 so podane prve navedbe in nato z L. n. 845/78 v zvezi s tem bolj posebne določbe, kot so skladnost med sistemom

poklicnega usposabljanja in splošnega izobraževalnega sistema, poklicna usposobljenost invalidov; ukrepi, potrebni za zagotovitev njihove pravice do poklicnega usposabljanja, neposredno usposabljanje pobude za poklicno prekvalifikacijo invalidov in oblikovanje posameznikov, ki niso primerni za obiskovanje običajnih tečajev. Določa, da regije zagotavljajo študentom, ki ne morejo uporabljati običajnih učnih metod za pridobitev kvalifikacije tudi s posebnimi dejavnostmi znotraj dejavnosti centra za poklicno usposabljanje, ob upoštevanju usmeritve, ki je nastala iz izobraževalnih načrtov, individualiziranih v šolskem procesu. V ta namen centrom zagotavljajo potrebne subvencije in opremo. Tečajji upoštevajo različne sposobnosti in potrebe posameznika, ki je posledično vključen v običajne razrede, v posebne tečaje ali v tečaje pred usposabljanjem. Vendar pri tem nimajo podpore oziroma jo imajo le nekaj ur.

Leta 1992 je bil v Italiji sprejet za invalide zelo pomemben zakon, slavni "104 zakon" (zakon 5. februar 1992 št. 104, bolj znan kot zakon 104/92) je zakonodajna referenca "za pomoč, socialno vključevanje in pravice invalidov".

Glavni prejemniki zakona 104 so torej invalidi, nanaša pa se tudi na tiste, ki živijo z njimi. Avtonomija in socialna integracija naj bi bili doseženi z zagotavljanjem ustrezne podpore invalidni osebi in družini. Ta podpora je lahko v obliki osebne ali družinske pomoči, pa tudi kot psihološka, psiho-pedagoška in tehnična pomoč. Člen 12 zakona 104 zagotavlja pravico do izobraževanja invalidov od vrtca do univerze. Uresničevanje pravice do izobraževanja ni mogoče preprečiti z učnimi težavami ali drugimi težavami, ki izhajajo iz invalidnosti posameznika.

Po drugi strani pa člen 17 zadeva PROFESIONALNO USPOSABLJANJE, po katerem regije izvajajo vključitev invalida v običajne tečaje strokovnega usposabljanja javnih in zasebnih centrov ter zagotavljajo invalidnim študentom, ki ne morejo uporabljati običajnih metod učenja, pridobitev kvalifikacije tudi s posebnimi dejavnostmi v okviru centra poklicnega usposabljanja, ob upoštevanju usmeritve, ki izhaja iz individualiziranih izobraževalnih načrtov, realiziranih v šolskem procesu. Tečajji poklicnega usposabljanja morajo upoštevati različne sposobnosti in potrebe invalida, ki je posledično vključen v običajen razred, v poseben tečaj ali v tečaj pred usposabljanjem.

Dobre prakse

Usposabljanje in zaposlitev za invalide v 16 italijanskih regijah je začetek novega projekta za mlade invalide, stare od 18 do 40 let, ki so zainteresirani za vstop na trg dela.

Ocenjujejo, da v Italiji živi približno 4 milijone invalidov ali 7,2 % prebivalstva. Po podatkih Nacionalnega zdravstvenega observatorija v italijanskih regijah je odstotek zaposlenih invalidov, starih od 45 do 64 let, 18 % (proti 58,7 % splošne populacije za isto starostno skupino) s pomembnimi razlikami med spoloma. Dejansko je zaposlenih 23 % moških invalidov (nasproti 71,2 % moških v preostali državi) in le 14 % žensk (proti 46,7 %).

To je pomembna priložnost za invalide, ki iščejo delo: nov poziv, ki ga je sprožil UILDM - Italijanska zveza za boj proti mišični distrofiji. Gre za projekt „PLUS“, pobudo za socialno-poklicno vključevanje invalidov, ki je dobila prvi razpis za zbiranje predlogov, predviden z reformo tretjega sektorja, objavljen novembra 2016 in financiran s strani Ministrstva za delo in Socialne politike in to je zaposlilo 80 mladih invalidov (5 za vsako od 16 sodelujočih regij).

THE PROJECT- projekt, izveden skupaj s partnerjem Movimento Difesa del Cittadino, Anasom Puglia - Nacionalnim združenjem za socialno akcijo in Združenje Atlantis 27, je vseboval aktiviranje štipendij za usposabljanje za delo, ki je trajalo 18 mesecev in je potekalo v 16 regijah, ki vključujejo najmanj 5 invalidov od 18 do 40 let (5 za vsako regijo). 11 od 16 udeležencev je bilo rezerviranih za ženske.

Vključevalo je dve glavni dejavnosti: v prvi so udeleženci sledili 40-urnemu tečaju strokovnega usposabljanja, s pomočjo katerega so jim ponudili potrebna orodja za spodbujanje osebne in socialne avtonomije ter za pridobitev ustreznega delovnega in relacijskega načina. Kasneje so jih podprli pri zaposlovanju v podjetjih, zadrugah ali javnih zavodih skozi 30-urna obdobja usposabljanja, da bi lahko teorijo prenesli v prakso in tako vstopili na trg dela. Za vsakega upravičenca je bila ugotovljena stopnja sposobnosti, samostojnosti in osebne spretnosti, da se ustvari življenjepis, ki določa najprimernejšo lokacijo in vrsto pripravištva. Druga dejavnost je bila oblikovanje sprejemne in svetovalne pisarne, ki jo invalidi samostojno upravljajo z namenom svetovanja in pomoči pri vstopu na trg dela. Te druge dejavnosti se je udeležilo 32 ljudi, izbranih med 80 začetnimi prejemniki.

Povzetek rezultatov vprašalnika za izobraževalce v Italiji

Glede na rezultate so bili izobraževalci, ki so sodelovali pri vprašalnikih, večinoma moški (55 %). Po njihovem mnenju nezaupanje, pomanjkanje socialnih medijev in socialno-ekonomske stiske predstavljajo številne ovire pri komunikaciji z družinami. Velika večina vprašanih komunicira z družinami po telefonu ali osebno. Najbolj uporabljene metode izobraževalcev so prilagojena komunikacija in vrstniška podpora, medtem ko so spoštovanje, potrpežljivost, odprtost in poslušanje najpomembnejše lastnosti komunikacijskega procesa z odraslimi družinskimi člani z MDR. Po mnenju 65 % izobraževalcev se družine ne odzivajo, kar predstavlja oviro za dejavnosti na področju učenja. Poleg tega so imeli izobraževalci težave pri navezovanju stikov z družinami. V Italiji bi usposabljanje o novih metodologijah predstavljalo koristno podporo učiteljem. Večina anketirancev je trdila, da mora biti izobraževalec jasen, preprost, empatičen, prisrčen ter imeti empatijo in nagnjenost k komunikaciji.

Povzetek rezultatov vprašalnika za družine v Italiji

90 % anketiranih družin ima eno odraslo osebo z motnjo v duševnem razvoju v svojem gospodinjstvu (ena družina ima 2). Večina družin sodeluje na sestankih za izmenjavo izkušenj, klubih staršev, klubih za otroke in družine. V Italiji bi se 100 % vseh vprašanih raje srečalo z izobraževalci vsaj 2-krat pred začetkom izobraževalnih dejavnosti. Omeniti velja, da izobraževalne dejavnosti redko izberejo sami starši, brez odraslih družinskih članov z MDR ali izobraževalcev.

Večina družin dobi informacije o izobraževalnih dejavnostih pri izobraževalcih in institucijah, pa tudi ustno. Družine so odgovorile tudi, da so najraje kontaktirane po telefonu.

Po mnenju večine vprašanih je za učne dejavnosti pomembna samozavest odraslega družinskega člana z MDR. Poleg tega bi druženje z drugimi družinami in izmenjava izkušenj izboljšali izobraževalne dejavnosti. Glavne učne potrebe, ki so jih opredelile družine, so samostojnost in pridobivanje znanja preko neformalnih aktivnosti.

Literatura

http://www.disabilitaintellettive.it/index.php?option=com_content&task=view&id=553&Itemid=70

<https://www.disabili.com/lavoro/articoli-lavoro/formazione-e-opportunita-di-lavoro-per-persone-con-disabilita-in-16-regioni-italiane>

<https://www.disabili.com/legge-e-fisco/speciali-legge-a-fisco/legge-104-disabili>

<http://www.filo.unioncamere.it/P42A4442C4439S0/Normativa.htm>

3 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA ZA HRVAŠKO

V našem nacionalnem poročilu predstavljamo sistem izobraževanja in usposabljanja odraslih z motnjami v duševnem razvoju na Hrvaškem prek zakonskih obveznosti, postopkov deinstitucionalizacije oseb z motnjami v duševnem razvoju in vračanja k družinam ali rezidenčnim skupnostim, ki jim omogočajo več možnosti vseživljenjskega učenja. Opisani so tudi neželeni dejavniki, ki družinam in njihovim odraslim članom z motnjami v duševnem razvoju otežujejo aktivnejše življenje v skupnosti. Predstavljamo tudi motivacijske metode izobraževalcev za učinkovitejšo socialno aktivacijo družin in njihovih odraslih članov z motnjami v duševnem razvoju. Na koncu so predstavljeni rezultati vprašalnika za Hrvaško.

Sistem izobraževanja in usposabljanja odraslih oseb z MDR

Izobraževalni sistem na Hrvaškem se začne s predšolskimi vrtci, ki vključujejo lokalne javne vrtce in zasebne vrtce (posamezniki, verske skupnosti in združenja) ter ustanove, kot so knjižnice, različna združenja in osnovne šole, kjer se izvajajo predšolski programi in krajši programi.

Osnovnošolsko izobraževanje je obvezno in brezplačno za vse otroke med 6. in 15. letom ter za otroke z večjimi oviranostmi do 21. leta starosti. Specifični programi se nanašajo na izobraževanje otrok s posebnimi potrebami in alternativne učne načrte; za starejše od 15 let, ki še niso končali osnovne šole, pa obstaja sistem osnovnega izobraževanja odraslih. Določbe zakona o vzgoji in izobraževanju v osnovni in srednji šoli določajo:

62. člen

(1) Študenti s posebnimi izobraževalnimi potrebami so nadarjeni dijaki in študenti z oviranostmi.

(2) Izobraževanje študentov s posebnimi izobraževalnimi potrebami se izvaja v skladu s tem zakonom, če s posebnimi predpisi ni drugače določeno.

65. člen

(1) Študenti s posebnimi potrebami so:

- študenti s posebnimi potrebami,
- študenti z učnimi težavami, vedenjskimi težavami in čustvenimi težavami,
- študenti s posebnimi potrebami zaradi izobraževalnih, socialnih, ekonomskih, kulturnih in jezikovnih dejavnikov.

Zakon o izobraževanju odraslih, katerega splošne določbe iz 1. člena določa:

(1) Izobraževanje odraslih zajema celoten proces učenja odraslih, katerega namen je:

- uveljaviti pravico do svobodnega razvoja osebnosti,
- usposobiti se za zaposljivost: pridobiti kvalifikacije za prvi poklic, se prekvalificirati, pridobiti in poglobiti strokovna znanja, veščine in sposobnosti,
- Usposabljanje za aktivno državljanstvo.

(2) Izobraževanje odraslih je del edinstvenega izobraževalnega sistema Republike Hrvaške.

Izobraževanje odraslih je pomemben podsistem celovitega izobraževalnega sistema. Odraslim omogoča splošno in strokovno izobraževanje na različnih področjih: na naravnem, tehničnem, socialnem, humanističnem, umetniškem in drugih. Odrasli pridobivajo izobrazbo formalno (formalna struktura, učni načrt, usmerjanje učiteljev/izobraževalcev, pridobitev formalne certifikacije), neformalno (načrtno učenje za pridobivanje znanja, razvijanje sposobnosti in veščin, vendar brez javnega dokumenta) in neformalno učenje (ni organizirano ali strukturirano glede na cilje, čas učenja ali podporo).

Osebe z motnjami v duševnem razvoju pogosto opustijo šolo in ne nadaljujejo izobraževanja zaradi diskriminatornih stališč in pomanjkanja prilagojenih programov in podpore. Ker jim večina vseživljenjskih programov in gradiv ni na voljo, je odraslim z motnjami v duševnem razvoju sistematično onemogočena možnost, da bi še naprej razvijali veščine in kompetence vse življenje.

Konvencija o pravicah invalidov zavezuje tudi države pogodbenice, Hrvaška pa je ena izmed njih s členom 24, ki se nanaša na izobraževanje, da priznajo invalidom pravico do izobraževanja. Za uveljavitev te pravice brez diskriminacije in na podlagi enakih možnosti, države pogodbenice zagotovijo vključenost izobraževalnega sistema in vseživljenjskega izobraževanja.

Postopek deinstitucionalizacije odraslih z motnjami v duševnem razvoju

Ljudje z motnjami v duševnem razvoju so bili skozi zgodovino v veliki meri degradirani in brezpravni, pogosto označeni kot deviantni in nezaželeni ter na tak način tudi izločeni. Do sredine dvajsetega stoletja jih je večinoma pokrival izključno sistem zdravljenja segregacije.

V šestdesetih letih prejšnjega stoletja je prišlo do pomembne spremembe v pristopu in razlagi invalidnosti; medicinski model invalidnosti se postopoma

spreminja v socialni model. Poleg socialnega modela se je razvijal model človekovih pravic, katerega cilj ni le doseganje pravne enakosti, ampak ukrepanje na področju opolnomočenja invalidov, da bi razvili svoj potencial.

Ljudje z motnjami v duševnem razvoju v sistemu institucionalne oskrbe niso imeli in nimajo dovolj priložnosti za izvajanje pomembnih dejavnosti vsakodnevnega življenja in razvoj največjega potenciala zaradi objektivnih okoliščin, vključno z nezadostno podporo osebja. Na Hrvaškem še vedno poteka proces deinstitutionalizacije in vključevanja oseb z motnjami v duševnem razvoju v bivalne enote, ki jih podpira skupnost, ki zagotavlja vseživljenjsko učenje s praktičnimi dejavnostmi. V takšnem modelu organiziranega bivanja bi moral biti človek vključen v vsa gospodinjstva opravila in s tem v vsakdanjo pripravo obrokov. Da se naučimo skrbeti zase, so veščine vsakodnevnega življenja še posebej pomembne za odrasle z motnjami v duševnem razvoju zaradi njihovega boljšega izpolnjevanja vlog odraslih. Da bi odrasli z motnjami v duševnem razvoju imeli boljšo kakovost življenja, je zelo pomembno, da jim omogočimo, da pridobijo praktične spretnosti in svojo rehabilitacijo usmerijo v krepitev neodvisnosti in samostojnosti.

Sodobni cilji rehabilitacije oseb z motnjami v duševnem razvoju vključujejo načelo normalizacije, socialne integracije, individualizacije, usmerjenosti k zadovoljevanju potreb, spodbujanja neodvisnosti in samostojnosti. Koncept normalizacije se je pojavil v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja in vključuje pravico človeka do življenja v okolju, ki mu nudi ustrezno podporo, da doseže svoj življenjski potencial kot preostalo prebivalstvo in vključuje doseganje vloge odraslosti. Znotraj koncepta normalizacije obstaja načelo dejavnosti, ki ustreza starosti osebe, ki pravi, da bi morale biti dejavnosti, ki jih opravlja oseba z motnjami v duševnem razvoju, način oblačenja in interakcije s to osebo, v skladu z njeno kronološko starostjo. To načelo pomeni tudi zagotavljanje storitev, ki so skladne s kronološko starostjo osebe. To zmanjšuje možnost, da bi ljudi z motnjami v duševnem razvoju videli kot "večne otroke".

Življenje v skupnosti družine in njihovih odraslih članov z MDR

Sčasoma otrok odraste v odraslega. Dogaja se veliko sprememb, toda oseba z MDR je še vedno odvisna od podpore družinskih članov, predvsem staršev. Eden od učinkovitih načinov, da starši zmanjšajo napetost, frustracije in tesnobo, so kakovostna podpora in izobraževanje v obdobju odraščanja osebe z motnjami v duševnem razvoju. Skrb za odraslega člana z motnjami v duševnem razvoju vedno prinaša nove izzive, zato je treba nenehno usvajati nove informacije z različnimi izobraževanji, ki prispevajo k boljšemu vsakdanu. Ker so starši edina ali največja podpora osebi z motnjami v duševnem razvoju,

se z najboljšimi nameni zgodi, da imajo potrebo po pretiranem zaščitnem delovanju. Druga skrajnost je, da so preveč prizanesljivi do odvisnega člana, kar lahko ima nasprotno učinke na to, kar želijo doseči starši.

Oseba z motnjami v duševnem razvoju lahko s kakovostnim odnosom s starši veliko pridobi in napreduje z razvojem. Starši lahko z vsakodnevnimi aktivnostmi prispevajo k dobremu počutju vzdrževanih članov, ne da bi pri tem pozabili na starševsko ljubezen, nežnost in toplino. Dobro je spodbuditi komunikacijo med vzdrževanim članom z motnjami v duševnem razvoju in drugimi družinskimi člani, pomembno pa tudi, da imajo družinski člani brez oviranosti (sorojenci) svoje prijatelje in hobije, pa tudi svoj čas s starši.

Namen podpore staršem in drugim družinskim članom je boljše razumevanje in sprejemanje življenjske situacije, bolj racionalno sprejemanje vloge v njej, pa tudi vloge drugih družinskih članov, zapletenost reševanja problemov, specifičnost izražanja in izpolnjevanja potreb člana z motnjami v duševnem razvoju.

Motivacijske metode izobraževalcev za bolj učinkovito socialno aktivacijo družin in njihovih odraslih članov z motnjami v duševnem razvoju

Hitro in pogosto spreminjanje sveta zahteva vseživljenjski razvoj osebnih, socialnih in poklicnih kompetenc posameznikov, zato se sodobne družbe soočajo s potrebnimi spremembami na področju izobraževanja. Spremeniti ga je treba v skladu z zahtevami družbe in posameznikov (izobraževanje za življenje in delo) glede na vrednostni sistem in resnične potrebe trga dela. Izobraževanje odraslih ni izvzeto iz procesov, ki se dogajajo okoli nas. Motivacija je ključni dejavnik uspešnega procesa vseživljenjskega učenja, zato jo je treba gledati skozi povezavo med izobraževalnimi cilji, pričakovanimi rezultati, metodami vrednotenja znanja, spretnostmi in sposobnostmi. Vloga izobraževalca je tudi, da z ustreznimi motivacijskimi tehnikami spodbuja naravno motivacijo družin in njihovih odraslih članov z motnjami v duševnem razvoju, pri čemer upošteva njihove potrebe, interese in čustva.

Motivacijske tehnike morajo biti prisotne v vseh delih izobraževanja odraslih:

- spoznavanje učencev in njihovo uvajanje v učni načrt (različni načini spoznavanja učencev, "prebiti led")
- sprejemanje, prepoznavanje in ponavljanje učnih vsebin (interaktivne metode poučevanja, strategije skupnega učenja)
- spremljanje in ocenjevanje (tekmovanja, kvizi)

Povzetek rezultatov vprašalnika za izobraževalce na Hrvaškem

Čeprav je večina odgovorila, da je z družinami enostavno vzpostaviti stik, se je 45 % izobraževalcev soočilo s težavami pri navezovanju stikov s temi družinami. Glavni razlogi, zakaj izobraževalci ne morejo doseči družine, so pomanjkanje zanimanja, zaprtost družine in pomanjkanje časa. 65 % izobraževalcev raje osebno kontaktira družine. Omeniti velja, da malo ljudi uporablja e-pošto in socialne medije za komunikacijo s temi družinami. 95 % izobraževalcev se pred začetkom aktivnosti seznanj z družino. V procesu komuniciranja z odraslimi družinskimi člani z MDR naj bi bile glavne značilnosti izobraževalcev spoštovanje, poslušanje in potrpežljivost. Kadar se izobraževalci soočajo s težavo v neki dejavnosti, jo v večini obravnavajo skupaj z družinami in osebami z MDR. 25 % izobraževalcev za reševanje težave vključuje tudi druge družinske člane.

Večina izobraževalcev (75 %) meni, da bi jim koristilo usposabljanje o novih metodologijah za izpopolnjevanje, 70 % pa je menilo, da bi jim pomagalo več motivacijskih tehnik. 55 % izobraževalcev meni, da če bi dejavnosti potekale v domačem okolju, bi se odrasle osebe z MDR in družine bolj vključile v te dejavnosti.

Povzetek rezultatov vprašalnika za družine na Hrvaškem

Pred izobraževalnimi dejavnostmi se 70 % družin sreča z izobraževalci. Pet družin, ki se srečajo z izobraževalci, to stori po potrebi, tri družine pa to počnejo enkrat mesečno. Izobraževalnih dejavnosti starši ne izberejo sami, ampak vključujejo odrasle družinske člane z MDR ali izobraževalce. Približno 60 % družin je o izobraževalnih dejavnostih obveščenih prek interneta, 40 % pa preko televizije ali radia ter ustno. Samo 30 % družin informacije prejema od izobraževalcev/institucij in prek socialnih omrežij. Večina družin (60 %) ima raje osebni ali telefonski stik z ustanovami. Pomanjkanje časa, preveč udeležencev in finančne težave so največji problemi družin, ki se ukvarjajo z vseživljenjskim učenjem. 80 % družin je odgovorilo, da bi izmenjava izkušenj izboljšala izobraževalne dejavnosti, v katerih sodelujejo. 50 % družin meni, da bi več srečanj z izobraževalci izboljšalo izobraževalne dejavnosti.

Večina družin je na vprašanje o potrebah učenja odraslega družinskega člana z MDR podala odgovor "postati bolj neodvisen" medtem ko je 50 % družin opredelilo večjo vključenost v lokalno skupnost kot eno najpomembnejših potreb.

Literatura

<https://gov.hr/moja-uprava/obrazovanje/osnovnoskolski-odgoj-i-obrazovanje/osnovnoskolsko-obrazovanje/218>

<http://www.savezosit.hr/osoba-s-intelektualnim-teskocama-i-obiteljsko-funkcioniranje/>

<https://mdomsp.gov.hr/istaknute-teme/osobe-s-invaliditetom-i-starije-i-nemocne-osobe/osobe-s-invaliditetom-1740/proces-transformacije-i-deinstitucionalizacije-1708/utemeljenje-procesa/1772>

<file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/bratkovic.pdf>

<file:///C:/Users/Korisnik/OneDrive/Radna%20površina/Kako%20uspješno%20poučavati%20odrasle.pdf>

<https://www.zakon.hr/z/384/Zakon-o-obrazovanju-odraslih>

<https://repozitorij.erf.unizg.hr/islandora/object/erf%3A71/datastream/PDF/view>

4 POVZETEK NACIONALNEGA POROČILA ZA ZDRUŽENO KRALJESTVO

V tem poročilu na začetku razpravljamo o poteh in priložnostih za formalno izobraževanje odraslih z motnjami v duševnem razvoju v Združenem Kraljestvu (ZK). Nato razpravljamo o možnostih, ki so jim na voljo po končanem formalnem izobraževanju in stalnih možnostih vseživljenjskega učenja. Pregledamo tudi dejavnosti v Združenem Kraljestvu, pri katerih se najpogosteje ukvarjajo odrasli z motnjami v duševnem razvoju. Nazadnje predstavljamo rezultate vprašalnika za Združeno kraljestvo. Vprašalnik je bil izveden med izobraževalci (20 vprašalnikov) in družinami (21 vprašalnikov), ki imajo odrasle družinske člane z motnjami v duševnem razvoju.

Šolanje in usposabljanje odraslih z motnjami v duševnem razvoju v ZK

Izobraževalni sistem v ZK je razdeljen na štiri glavne dele: osnovnošolsko izobraževanje, srednješolsko izobraževanje, nadaljnje izobraževanje in visokošolsko izobraževanje. Otroci v ZK morajo zakonito obiskovati osnovno in srednješolsko izobraževanje, ki traja od približno petega do šestnajstega leta.

Šele leta 1970 so otroci s posebnimi potrebami - prej razvrščeni kot nezmožni za izobraževanje - dobili pravico sodelovati v izobraževanju. Vendar se je zakon od takrat bistveno spremenil: protokol 1, člen 2 Zakona o človekovih pravicah, člen 28 Konvencije ZN o otrokovih pravicah in člen 24 Konvencije ZN o pravicah invalidov vse navajajo pravico invalidov do izobrazbe.

Mladi, z motnjo v duševnem razvoju ali brez, se morajo zdaj izobraževati ali usposablјati do dopolnjenega 16. leta starosti. V Angliji morajo mladi do 18. leta storiti nekaj od tega:

- ostati pri rednem izobraževanju, npr. na fakulteti,
- začeti vajeništvo ali pripravništvo,
- delati ali prostovoljno delati (za 20 ur ali več na teden) v času izrednega izobraževanja ali usposabljanja.

Šolanje za inkluzijo

Učenci, za katere velja, da imajo "posebne potrebe po izobraževanju" (to ne vključuje vseh otrok z oviranostmi), bi morali biti vključeni v običajne šole, če to ni v nasprotju s starševskimi željami ali vpliva na učinkovito izobraževanje drugih otrok (odstavek 316 zakona o izobraževanju iz leta 1996, kakor je bil spremenjen z Zakonom o posebnih izobraževalnih potrebah in invalidnosti iz leta 2001).

Starši otrok z oviranostmi pa imajo še dodatno pravico, da uporabijo pravico do inkluzivne izobrazbe, do katere ima njihov otrok pravico, če menijo, da je to tisto, kar jim najbolj ustreza, namesto da jih šolajo v specializiranem okolju.

Zakon o otrocih in družinah 2014 predvideva sistem podpore za posebne potrebe po izobraževanju in invalidnosti (SEND) v Angliji, ki zajema izobraževanje, zdravstvo in socialno varstvo. Podpora SEN je podpora otroku ali mladostniku v predšolskem, šolskem ali višješolskem obdobju. V šolah nadomešča že obstoječa sistema „School Action“ in „School Action Plus“. Za otroke obvezne šolske starosti lahko vrsta podpore vključuje dodatno pomoč učitelja, pomoč pri komunikaciji z drugimi otroki ali podporo pri težavah s fizično ali osebno nego.

Leta 2006 je začela veljati „dolžnost invalidne enakosti“, kot jo je uvedel Zakon o diskriminaciji invalidnosti iz leta 2005. Ta nalaga splošne dolžnosti javnih organov - vključno s šolami in ustanovami nadaljnjega in visokega šolstva - spodbujati enakost invalidnosti. Šole morajo upoštevati potrebo po:

- spodbujati enake možnosti med invalidi in drugimi ljudmi;
- odpraviti diskriminacijo in nadlegovanje, spodbujati pozitiven odnos do invalidov;
- spodbujajo sodelovanje invalidov v javnem življenju;
- sprejeti ukrepe za zadovoljevanje potreb invalidov, tudi če to zahteva prednostno obravnavo.

Vseživljenjsko učenje za osebe z motnjami v duševnem razvoju

V Angliji Agencija za financiranje izobraževanja in spretnosti (ESFA) financira šole in akademije s šestimi oblikami, višje strokovne šole in posebne ustanove po 16. letu. Tem ustanovam zagotovijo sredstva za izobraževanje in usposabljanje učencev, starih med 16 in 19 let, ter do 25 let za mlade z načrtom izobraževanja, zdravja in oskrbe (EHC), odvisno od potreb, navedenih v načrtu.

Če ima oseba načrt EHC, bo morda še vedno upravičena do financiranja do 25. leta, vendar samodejne pravice do izobraževanja ni. Kaj se bo financiralo, je odvisno od rezultatov in potreb, določenih v načrtu EHC, in odločitvi lokalne oblasti. Lokalna uprava mora presoditi, ali šola ustreza potrebam te osebe in ali gre za "učinkovito uporabo virov". Po 25. letu starosti lahko financiranje za dostop do nadaljnjega učenja izvira iz koristi posameznika, ki jo zagotavlja vlada / lokalna oblast ali dobrodelni sektor.

Poročilo, ki sta ga leta 2008 pripravila Eric Emerson in Chris Hatton za Center za raziskave o invalidnosti, podprlo pa ga je Mencap, je zbralo ugotovitve o tem, kolikšen delež skupnosti oseb z motnjami v duševnem razvoju je sodeloval pri nadaljnjem izobraževanju v Veliki Britaniji: »Nekaj več kot vsaka tretja oseba (39 %) se je udeležila dnevnega centra. Ta delež je bil izrazito večji pri osebah z težjimi in kombiniranimi motnjami v duševnem razvoju (66 %) in osebah s težkimi motnjami v duševnem razvoju (49 %) kot med osebami z lažjimi ali zmernimi motnjami v duševnem razvoju (24 %)«.

Nekaj primerov dejavnosti družin z odraslimi člani z MDR v ZK

Čeprav se je stanje na področju socialne vključenosti izboljšalo, je pred osebami z oviranostmi in tistimi z motnjami v duševnem razvoju še dolga pot, preden bodo popolnoma vključeni v družbo.

Prej omenjeno poročilo Erica Emersona in Chrisa Hattona iz leta 2008 je zbiralo ugotovitve o tem, kako so invalidi lahko preživljali prosti čas.

Preglednica: Sodelovanje v dejavnostih skupnosti v prejšnjem mesecu				
	Lažja ali zmerna	Težja	Težka/kombinirana	Vse osebe
Osebe, ki živijo v zasebnih gospodinjstvih				
Nakupovanje	88%	90%	73%	88%
Obisk družine ali prijateljev	83%	83%	70%	82%
Jedli v restavraciji/lokalu	61%	75%	50%	67%
Bili v baru ali klubu	55%	60%	36%	56%
Bili pri frizerju	53%	53%	50%	53%
Se ukvarjali s športom ali plavali	39%	48%	36%	43%
Bili v kinu, na predstavi ali koncertu	34%	40%	23%	36%
Bili v knjižnici	25%	18%	9%	21%
Gledali športni dogodek	23%	17%	8%	20%

Počeli eno ali nobeno od navedenih dejavnosti	4%	4%	17%	5%
Osebe, ki živijo v podprtih namestitvah				
Nakupovanje	91%	91%	81%	90%
Obisk družine ali prijateljev	73%	61%	44%	65%
Jedli v restavraciji/lokalu	76%	83%	79%	80%
Bili v baru ali klubu	70%	80%	66%	75%
Bili pri frizerju	71%	76%	75%	74%
Se ukvarjali s športom ali plavali	37%	38%	33%	38%
Bili v kinu, na predstavi ali koncertu	47%	51%	30%	47%
Bili v knjižnici	30%	19%	6%	23%
Gledali športni dogodek	22%	18%	8%	19%
Počeli eno ali nobeno od navedenih dejavnosti	3%	4%	9%	4%

Zgornja preglednica je narejena tako, da smo posameznike z lažjimi do zmernimi, težjimi in težkimi ali kombiniranimi motnjami v duševnem razvoju vprašali, katerih devet specifičnih dejavnosti so se udeležili v prejšnjem mesecu in če sploh katere. Daje nam dobro predstav o tem, kako bi se osebe z motnjami v duševnem razvoju odločile preživeti svoj prosti čas ali celo morda, kaj lahko dosežejo v svojem prostem času.

Vse dejavnosti vključujejo aktivnosti na prostem, tako da na primer ogled športnih dogodkov ne bo vključeval gledanja televizije v zaprtih prostorih. Nakupovanje je na vrhu seznama in razvidno je, da je to zato, ker gre za eno najpomembnejših življenjskih veščin, ki bi lahko privedla do nadaljnjega samostojnega življenja v prihodnosti.

Sledijo bolj družabne dejavnosti, na primer obisk prijateljev ali družine ali odhod v bar. Iz tega lahko razberemo, da je socialna aktivnost prav tako pomembna za osebe z motnjami v duševnem razvoju, kot za tiste brez. Čeprav vidimo, da odhodi v klube niso tako pogosti, kot samo druženje, se lahko domneva, da je

tako tudi zaradi finančnih omejitev. Dokazi kažejo na pomen nadaljnjega izboljšanja življenjskih veščin in omogočanja socialnih priložnosti oseb z MDR.

Ni nenavadno, da so tisti, ki so v podprti namestitvi (na spodnji polovici preglednice) bolj aktivni pri odhodu iz hiše, kar je verjetno zato, ker imajo večjo podporo pri vključevanju v dejavnosti. Ta porast aktivnosti za tiste, ki imajo podporo, je bolj opazen pri osebah s težkimi motnjami. Lahko bi tudi sklepali, da manj obiskujejo družine in prijateljev, saj že živijo v družinskem okolju.

Literatura

http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2001/10/pdfs/ukpga_20010010_en.pdf

http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/6/pdfs/ukpga_20140006_en.pdf

http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/13/pdfs/ukpga_20050013_en.pdf

https://www.lancaster.ac.uk/staff/emersone/FASSWeb/Emerson_08_PWLDinEngland.pdf

Povzetek rezultatov vprašalnika za izobraževalce v ZK

Izobraževalci so poročali, da so poleg praktičnih vprašanj pri navezovanju stikov z družinami z odraslimi družinskimi člani z MDR, čedalje večja prizadevanja za pomoč odraslim družinskim članom z MDR za čim bolj samostojno življenje, in da si številne institucije prizadevajo za to. Odrasli z MDR so lahko napoteni prek socialnih ali lokalnih organizacij, ne da bi vključili družine. Starši so pogosto v službi, zato niso na voljo med delovnim časom (bodisi da bi bili vključeni v dejavnosti ali za posvet), v nekaterih primerih pa družine niso v istem okolju kot njihovi odrasli družinski člani z MDR.

Glavni kanali komunikacije so tradicionalne metode, na primer prek osebnega stika ali preko telefona. Večina izbranih dejavnosti in regulacija obnašanja pa poteka neposredno z odraslimi družinskimi člani z MDR, ne pa z vključevanjem družin. Pred pogovorom z družino se pogosto išče / zahteva soglasje odraslih družinskih članov z MDR.

Izobraževalci si želijo, da bi imeli več podpore in virov za izvajanje dejavnosti, medtem ko so osebne težave in prevoz običajno glavni razlog, da odrasla oseba z MDR ne sodeluje. Izobraževalci so mnenja, da bi se osebe z MDR lahko bolj ukvarjale z dejavnostmi, če bi jih lahko izvajali v domačem okolju, vendar bi bilo to odvisno od družine in dejavnosti. Dejavnosti morajo biti preproste in pomembne za vsakdanje življenje.

Povzetek rezultatov vprašalnika za družine v ZK

Večina dejavnosti, ki so na voljo, je namenjenih odraslim družinskim članom z MDR, razen takih, kot so družinske podporne skupine in izobraževalne dejavnosti, kjer odraslo osebo z MDR pogosto spremlja družinski član. Na nekaterih področjih ni razpoložljivih dejavnosti, ki bi ustrezale osebi z MDR, pomanjkljivo razumevanje s strani izobraževalcev/izvajalcev dejavnosti pa je bilo izpostavljeno kot problem. Večina družin se ne srečuje neposredno z izobraževalci/izvajalci dejavnosti, vendar so dejavnosti včasih organizirane prek sekundarnih stikov, kot so podporni delavci ali podporne organizacije za odrasle z MDR. Tudi če obstaja stik z izobraževalci, ta ni pogost (pogostejši stiki se lahko zgodijo v formalnih izobraževalnih okoljih (šole), kot pri izvajalcih dejavnosti v skupnosti. Na splošno odrasla oseba z MDR izbere dejavnosti, ki se jih želi udeležiti, vendar starši lahko sprejemajo te odločitve, kadar odrasel z MDR sam tega ni zmožen.

Informacije o dejavnostih se običajno pridobivajo neuradno od ust do ust, brskanja po internetu/družbenih medijih, z letaki ali kontaktnimi organizacijami/ponudniki informacij za odrasle z MDR. Zaželeni metodi kontaktiranja sta e-pošta in zloženke/letaki. Družine so menile, da se dejavnosti ne oglašujejo prek pravih komunikacijskih kanalov in da bi bili ponudniki oskrbe in storitev socialnega varstva za osebe z MDR dobri načini za oglaševanje dejavnosti (**opomba - to je verjetno zato, ker so to zaupanja vredni viri, kot so tudi nasveti in priporočila drugih z MDR*).

Glavne ovire pri ukvarjanju z dejavnostmi so bile nerazumevanje izobraževalcev o invalidnosti in težave v komunikaciji, čeprav je ena anketirana rekla, da nimajo težav, in izobraževalci že delajo dovolj. Družine so menile, da bi bil najboljši način za izboljšanje izobraževalnih dejavnosti njihovo druženje z drugimi družinami in tečaji, ki jih izvajajo in podpirajo posamezniki s strokovnim znanjem o invalidnosti in kako delati z osebami z MDR.

Glavne učne potrebe so neodvisnost, socialne spretnosti in vključenost v skupnost. To je smiselno v okviru splošne poti, da se odrasli osebi z MDR omogoči samostojno življenje v skupnosti (prav tako pomembnost finančnih in kuharskih spretnosti), kvalifikacije in funkcionalne spretnosti sta bili videti manj pomembni. Druge omenjene potrebe se nanašajo na zmožnost delati in se počutiti kot ostali člani družbe. Prav tako je bilo predlagano, da je potrebno več storiti na socialnem modelu invalidnosti. 50 % družin je zadovoljnih s storitvami, ki so jih prejeli, 50 % pa ne in predlagali so najboljši način, da bi jih lahko izboljšali. To bi lahko storili z zagotavljanjem storitev na vseh področjih in zagotavljanjem, da bodo izobraževalci/izvajalci storitev razumeli potrebe odraslih oseb z MDR in kako najbolje sodelovati z njimi.

SKLEP

Povzetek rezultatov za izobraževalce

Razen v Italiji je bila velika večina izobraževalcev, ki so sodelovali pri vprašalniku, ženskega spola. Čeprav je večina odgovorila, da je bilo z družinami enostavno vzpostaviti stik, so se izobraževalci, ki so sodelovali v vprašalnikih na Hrvaškem in v Italiji, soočali s težavami pri navezovanju stikov s temi družinami. Po mnenju izobraževalcev so pomanjkanje zanimanja, zaprtost družine in pomanjkanje časa in socialnih medijev ter zanikanje o stanju njihovega otroka predstavljale glavne ovire pri doseganju družin.

Kot poročajo izobraževalci v vseh partnerskih državah, so glavni kanali komunikacije z družinami prek telefona ali osebno. Najbolj uporabljene metode anketirancev so prilagojena komunikacija, medvrstniška in prostovoljna podpora.

Da bi uspešno sodelovali z odraslimi osebami z MDR, je velika večina izobraževalcev opredelila naslednje željene značilnosti: potrpežljivost, aktivno poslušanje, spoštovanje, odprtost.

Poleg tega so rezultati vprašalnika pokazali, da družine pogosto niso odzivne, kar predstavlja oviro za izobraževalce pri izvajanju dejavnosti VŽU. Poleg tega so imeli izobraževalci težave pri navezovanju stikov z družinami. Ko se vprašani izobraževalci pri izvajanju VŽU aktivnosti soočijo s težavo, vključijo celotno družino, da bi rešili to težavo. Po mnenju anketirancev bi jim usposabljanje o novih metodologijah, več virov in podpornega osebja pomagalo izboljšati izvajati svoje dejavnosti.

Izobraževalci so bili tudi pozvani, naj opredelijo elemente za učinkovito komunikacijsko strategijo, ko vključujejo družine z odraslimi družinskimi člani z MDR v dejavnosti VŽU. V zvezi s tem sta bila najpogostejša odgovora empatija in nagnjenost k komunikaciji. Poleg tega mora biti izobraževalec/izvajalec dejavnosti za uspešno komunikacijo s takšnimi družinami jasen, preprost, empatičen in prisrčen.

V zvezi z razvojem učinkovitega vodenega izvajanja dejavnosti za družino v domačem okolju, so anketiranci opredelili različne dejavnike. Po mnenju slovenskih izobraževalcev so majhne skupine ključne pri izvajanju VŽU aktivnosti za družine v domačem okolju. Takšne dejavnosti bi morale družinam pomagati tudi pri vključevanju v neznano okolje. V Italiji igra družina aktivno vlogo, zato jih je treba voditi in spremljati, vsaj v prvem obdobju. Na Hrvaškem so anketirani menili, da bi se lahko bolj ukvarjali z dejavnostmi, če bi jih lahko izvajali v

domačem okolju. Po mnenju britanskih izobraževalcev morajo biti dejavnosti preproste in pomembne za vsakdanje življenje.

Povzetek rezultatov vprašalnikov za družine

Vse družine, ki so sodelovale v vprašalniku, imajo enega družinskega člana z motnjo v duševnem razvoju.

Nekatere družine se udeležujejo vikend seminarjev, predavanj in seminarjev, da bi podprle svoje odrasle družinske člane z MDR, nekatere pa se udeležujejo srečanj za izmenjavo izkušenj, klubov staršev, klubov za otroke in družine.

Omeniti velja, da se v Sloveniji večina družin ne srečuje z izobraževalci, ki izvajajo dejavnosti pred začetkom let, na Hrvaškem (70%) in v Italiji (100 %) pa bi jih anketiranci raje srečali. V ZK se večina družin ne srečuje neposredno z izobraževalci, vendar lahko pride do sekundarnih razprav s podpornimi delavci ali organizacijami, da bi ugotovili možnosti za prihodnje leto.

Razen če Odrasla oseba MDR izobraževalne dejavnosti izbere sama, razen če tega ni zmožna.

Družine se o učnih in izobraževalnih dejavnostih večinoma informirajo pri izobraževalcih/izvajalcih teh dejavnosti, pa tudi z informacijami od ust do ust. Družine so o izobraževalnih dejavnostih obveščene prek interneta/socialnih medijev. Rezultati vprašalnika so pokazali, da so družine raje kontaktirane po elektronski pošti ali telefonu.

Pomanjkanje časa predstavlja največjo težavo za družine, ki sodelujejo pri dejavnostih VŽU, medtem ko se jih večina sooča s finančnimi težavami pri dostopu do teh dejavnosti. Poleg tega sta nerazumevanje izobraževalcev o težavah z invalidnostjo in težave pri komunikaciji eni od glavnih težav za družine, ko se ukvarjajo z dejavnostmi VŽU.

Po mnenju vprašanih odrasle osebe z MDR potrebujejo samozavest, spodbudo in občutek dosežkov med učno dejavnostjo.

Večina družin je poročala, da bi druženje z drugimi družinami in izmenjava izkušenj izboljšali izobraževalne dejavnosti, v katerih sodelujejo. Anketiranci bi tudi radi sodelovali s strokovnjaki, ki vedo, kako delati s posamezniki z motnjami v duševnem razvoju.

Rezultati vprašalnika kažejo podobno stanje v vseh sodelujočih državah glede učnih potreb odraslih oseb z MDR. Neodvisnost, socialne spretnosti in vključenost v skupnost so bili izbrane kot glavne učne potrebe.